

ŠIAUDUVOS

pirmosios gegužinės šimtmečio (1908–2008) atgarsiai

VIRGINIJUS JOCYS

Šimtmečio šventės emblema.
Dailininkas Kazys Kęstutis
Šiaulytis

Šiauduva – Šilalės rajono Laukuvos
seniūnijos kaimas prie kelio į Šilalę.

Nuo Lietuvos karaliaus Mindaugo Laukuvos žemių padalijimo aktų 1253, 1254 m. (pirmųjų Laukuvos paminėjimų) apylinkės per kryžiuočių antpuolių šimtmetį buvo labai nusiaubtos. XIV a. pab. – XV a. pr. rašytiniuose šaltiniuose pradeda atsirasti Šiauduvos, kaip Laukuvos žemės tęsinio, vardas. Nuo XV a. II p. Šiauduva (kaip

Laukuvos žemės dalis) tampa valsčiumi su tįjūno pareigybe – kaip ir kiti LDK valsčiai. Moka mokesčius, vykdo karines ir kitas valstybės skirtas prievoles (1528 m. turi duoti 49 žirgus). Šiauduvoje, vykdavo smulkių bendruomeninių, administracinių ginčų sprendimų svarstymai. Dievyčio ežero ir kalno (alkakalnio) padavimai ir mitologinių vietovardžių išsidėstymas liudija šią vietovę buvus Laukuvos žemių ikirikščioniškojo tikėjimo, apeigų vieta. (V. Vaitkevičius „Laukuvos šventvietės“ Laukuva I d., 2005, p. 140).

Net carizmo laikais, XIX a. pab. pradėjus giliau domėtis Lietuvos istorinėmis vietovėmis, Dievyčio ežeras ir kalnas pakliuvo į mokslo ir kultūros pažinimo lauką. Laukuvos (Šiauduvos) apylinkėse gyvena daug tautiškai ir kultūriškai susipratusių ūkininkų, bajorijos atstovų. XIX a. pr. ir ankstesniuose dokumentuose bei žemėlapiuose greta Šiauduvos dvaro pavadinimo buvo rašoma – *Senoji Laukuva*.

XIX–XX a. sandūroje visoje Lietuvoje, taip pat ir Laukuvos parapijoje (ji įsiterpė ar ribojosi su Kvedarnos, Varnių, Kaltinėnų, Pajūrio valsčiais) vyko aktyvus tautinis atgimimas ir kooperacinis judėjimas. Po lotyniškų rašmenų draudimo panaikinimo plūstelėjo naujos spaudos, knygų. 1905 m. į Vilniaus Didįjį Seimą suvažiavo daug aktyvių įvairių parapijų ir valsčių atstovų. Iš Laukuvos parapijos buvo išvykęs Juozas Kundrotas. Tautinis ir kultūrinis gyvenimas ėmė reikštis įvairiomis formomis. Pirmuose renginiuose neužteko mokėti gražiai deklamuoti, dainuoti ir šokti. Carinės administracijai priežiūrint tai daryti lietuviškai ir žemaitiškai žmonėms reikėjo ir pilietinės drąsos.

Dienos, kada vyko pirmoji Laukuvos parapijos gegužinė ant Dievyčio kalno, amžininkai nėra rašytiniuose šaltiniuose užfiksuavę. Šios šventės ant Dievyčio kalno mažąjį jubiliejų (25 metų sukaktį) laukuviškai surengė 1933 m. liepos 30 dieną. Tąsyk buvo didelė kultūrinė programa. Apie pirmosios gegužinės organizavimo aplinkybes amžininkai pateikia tokią informaciją: „Vienų vasaros atos-

Šiauduvoje, ant Maironio apdainuoto Dievyčio piliakalnio prie atstatyto kryžiaus Šiauduvos bendruomenės, Laukuvos seniūnijos gyventojai ir svečiai. Kryžiaus skirtas Lietuvos tūkstantmečiui, pirmos gegužinės šimtmečiui atminti (1908–2008) ir Žemaičių plento oficialaus atidarymo 70-mečiui (1939–2009), menančiam Lietuvos prezidento A. Smetonos apsilankymą. 2009 08 16. Iš J. Gudausko albumo

tojų metu laukuviškiai inteligentai: gyd. Br. Tallat-Kelpša, O. Kaulakytė, Ant. Sugintas, dvarininkas I. Kundrotas, J. Gudauskas, sumanė ruošti pirmąją lietuvišką gegužinę. Tai nebuvo taip paprasta, kaip dabar. Ji turėjo įvykti Dvyvyčio miške, ant ežero kranto, nevertojant svaigalų, kviečiant tik parinktus asmenis, kad kartais nekiltų triukšmas. Iš rusų valdžios leidimą išgavo J. Kundrotas savo vardu [...], nuvyko į Varnius pas kleboną Juozapavičių. Tuo metu ten užtiko kun. Julijoną Lindę-Dobilą („Blūdo“ ir kitų veikalų autorių). Šis mielu noru sutiko į gegužinę atvykti“ (B. Kviklys, „Mūsų Lietuva“, d. 3, p. 202).

Tarpukario metais ant Dievyčio kalno, kaip ir prie Medvėgalio piliakalnio, dažnai vykdavo kultūriniai renginiai, kurių programose būdavo šventos Mišios, vaidinimai, šokiai, dainos, sportiniai žaidimai. 1939 m. Dievyčio kalnas buvo pagerbtas Prezidento Antano Smetonos apsilankymu, čia buvo surengtos Žemaičių plento atidarymo iškilmės. Po Antrojo pasaulinio karo Dievyčio kultūrinę ir sakralinę aurą dar priminė šalia jo rymojęs kryžius, kuris vėliau sunyko. Dievyčio skleidžiamas žavesys ir paslaptینگumas viliojo nemažą būrį mūsų iškilų kraštiečių ir svečių: prof. prelatą Antaną Rubšį, prof. Norbertą Vėlių, prelatą Stasį Žilį, prof. Vladą Grinavecką, teisininką Joną Gudauskį, prof. Alfonsą Jurskį, advokatą Antaną Sugintą ir kitus. Sovietiniui laikotarpiu nuo XX a. 6 deš. prie jo buvo pradėtos rengti kolūkių, mokyklų gegužinės. XX a. 8 dešimtmetyje buvo surengtos žiemos žirgų lenktynės ant Dievyčio ežero.

O kas mums Dievytis šiandien, kokią Šiauduvą įsivaizduojame ateityje?

Tokie klausimai nuskambėjo minint Šiauduvos gegužinės šimtmetį. 2008 m. rugpjūčio 24 d. Padievyčio pagrindinėje mokykloje, Šiauduvos kultūros namuose ir ant Dievyčio alkakalnio buvo surengtas „Laukuvos“ monografijos antrosios dalies pristatymas-seminaras, skirtas Šiauduvoje vykusios Laukuvos parapijos pirmosios viešos gegužinės šimtmečio (1908–2008) paminėjimui. Jo metu mokslo žmonės ir inteligentai (dr. Petras Bielskis, dr. Bronė Stunženė, dr. Vita Ivanauskaitė, prof. Alfonsas Motuza, tuometinis Šilalės rajono vicemeras Jonas Gudauskas, istorikas Virginijus Jocys) skaitė pranešimus, dalijosi kultūrinėmis įžvalgomis. Maironio lietuvių literatūros muziejaus direktorė Aldona Ruseckaitė tuo metu negalėjo atvykti – ji apsilankė 2009 metų renginyje. Šiauduvos kopylčioje vyko šv. Mišios, Bilionių kaimo bendruomenė parodė spektaklį „Bobutės susipyko“ (pagal K. Čiplio-Vijūno komediją), Šilalės rajono literatų klubo „Versmės“ nariai ir svečiai skaitė poezijos posmus, Povilas Girdenis dainavo žemaitiškai ir lietuviškai, kanklių ansamblio vadovė Jolanta Bučnienė su būreliu atlikėjų dainavo pritariant kanklėms. Buvo užkasta kapsulė su pasižadėjimu buvusioje kryžiaus vietoje atstatyti kryžių ar kitą paminklą, atitinkantį laikmečio dvasią. Vietiniai žmonės ir svečiai aukojo lėšas būsimajam kryžiui ar paminklui atstatyti. Šiauduvos gegužinės šimtmečio paminėjimo tęsinys vyko 2008 m. gruodžio 12 d. Vilniaus universite. Tai buvo respublikinė mokslinė konferencija „Šilalės krašto XX a. pradžios gegužinių laužų šviesos nutvieksti...“ Apie tai buvo rašyta žurnale „Žemaičių žemė“ (2009 m., nr. 2, p. 4–5).

Vieni kitus paragindami šiauduviškiai ir kiti neabejingi kultūrai žmonės savo pažadą tesėjo: prasidėjus ekonomikos nuosmukiui, rimtesnio paminklo pastatyti nepavyko, tačiau kryžių jie pastatė. 2009 m. rugpjūčio 16 d. Šiauduvoje, ant Dievyčio alkakalnio, atstatytas kryžius buvo pašventintas. Tuo rūpinosi Šiauduvos bendruomenė, kitų Laukuvos seniūnijos bendruomenių nariai, tuometinis savivaldybės vicemeras Jonas Gudauskas, skulptorius Alvydas

Renginys ant Dievyčio kalno apie 1935-uosius metus. Tribūnoje iš kairės: Ona Jurskienė (Tallat-Kelpšaitė), gen. Kazys Tallat-Kelpša, kalba dr. Bronius Tallat-Kelpša, Pranas Juškevičius, Kajetonas Stropus. Nuotrauka iš S. Jurskytės-Akstinienės archyvo

Pocius, Šiauduvos dvaro palikuonis Kazimieras Kundrotas.

Gausiai susirinkusiai Šiauduvos ir aplinkinių kaimų bendruomenėi šv. Mišias aukojo Laukuvos parapijos klebonas Virgilijus Pocius bei kraštiečiai, karo kapelionas iš Tauragės Remigijus Monstvilas.

Po bažnytinių apeigų vykusiame renginyje istorikas Virginijus Jocys perskaitė pranešimą „Istorinės atminties kultūrinis laukas ir simbolika“, Kauno Maironio muziejaus direktorė Aldona Ruseckaitė pateikė daug įdomios informacijos apie poetą kunigą Joną Mačiulį-Maironį, jo apsilankymą Padievyčio dvarelyje, bičiulystę su Apalonija Petkaite. Jonas Gudauskas prisiminė, ką iš tėvelių pasakojimų sužinojo apie Prezidento Antano Smetonos apsilankymą ant Dievyčio kalno, kai jis čia buvo atvažiavęs 1939 m. į vykusį oficialų Žemaičių plento atidarymą. Šiauduvos kaimo bendruomenės pirmininkė Sigita Laurinavičienė padėjo visiems, prisidėjusiems prie šventės organizavimo.

Renginio dalyviai smagiai bendravo. Susėdus prie atsineštų vaišių stalo, kartu su savais ir svečiais linksminosi Laukuvos Norberto Vėliaus gimnazijos kaimo kapelos muzikantai, vadovaujami Alfredo Šniaukos. Vietiniai šiauduviškiai ir kiti Laukuvos seniūnijos žmonės bei svečiai tąsyk patyrė, kad nenutilo pirmosios, 1908 m. Šiauduvos gegužinės aidas.